

Een tevreden rooker

Auteur(s):

Ours, J.C., van

De auteur is wetenschappelijk directeur van CentER, Universiteit Tilburg.

Verschenen in:

ESB, 86e jaargang, nr. 4302, pagina 283, 30 maart 2001

Rubriek:

Prikkel

Trefwoord(en):

Mijn opa rookte sigaren en ik spaarde de bandjes. Vaak zat hij met mannen van zijn leeftijd bij de haven op het muurtje dat ooit was aangelegd om bij hoog water alsloedkering te functioneren. Ze zaten bij het punt waar de weg het muurtje doorbreekt en nog steeds de gleuven zichtbaar zijn waarin desgewenst de vloedplanken aangebracht konden worden. Daar pruimde mijn opa meestal tabak want van sigaren roken in de open lucht moest hij niet veel hebben. Ook had hij de gewoonte om sigaren in stukken te breken en als pruim te gebruiken. Zelf heb ik nooit gerookt. Ik heb het geprobeerd maar vond de smaak uitgesproken vies. Een pijp vond ik wel interessant staan maar ook die heb ik maar kort gehad. Dat kwam ook omdat mijn opa me een keer een tabakspuim te proberen had gegeven. De negatieve smaakassociatie die tabak sindsdien voor me had heb ik niet kunnen overwinnen. Gelukkig maar.

De reclamezin "Een tevreden rooker is geen onruststoker" dateert - denk ik - van voor de Tweede Wereldoorlog maar geeft ook de sfeer rondom het roken in latere jaren goed weer. Gezellig met elkaar een sigaretje opsteken. Dat roken ook negatieve externe effecten heeft werd voor het eerst op grote schaal duidelijk in een tv-uitzending in 1964 van Dr. Meinsma, de peetvader van de Nederlandse antirookbeweging. Door economen van het CPB is dertig jaar geleden onderzoek verricht naar de effecten van die tv-uitzending waarin de gevaren voor de gezondheid uitvoerig werden belicht¹. De conclusie van het onderzoek was dat deze tv-uitzending een dermate diepe indruk had gemaakt dat het roken inderdaad was verminderd. Of het nu wel of niet door de antireclame van Meinsma kwam, het aandeel rokers onder de mannelijke Nederlandse bevolking van vijftien jaar en ouder is gedaald van negentig procent eind jaren vijftig tot 37 procent eind jaren tachtig en sindsdien ongeveer constant gebleven. Onder vrouwen is het percentage rokers al decennia lang dertig tot veertig procent. De gemiddelde consumptie per roker per dag bedraagt momenteel zo'n twintig sigaretten (inclusief shag), terwijl dat dertig jaar geleden dertien tot veertien was. Je rookt flink of je rookt niet.

Tot de stoffelijke overblijfselen uit mijn jeugd behoren twee spaaralbums over aquariumwissen. Vroeger ging ik elke week voor mijn vader naar de tabakswinkel om twee pakjes shag met Rizla-vloei. Vooral in de vloei was ik geïnteresseerd omdat daar plaatjes van aquariumwissen in gevouwen waren. Elke week twee plaatjes erbij en dankzij een levendige ruilhandel had ik weinig dubbele. Ook al omdat ik als vaste klant van de tabakswinkel de gelegenheid kreeg om de pakjes van te voren te inspecteren (zij het in beperkte mate). Het bleek toch moeilijk te zijn om twee albums volgespaard te krijgen. Het eerste ging nog wel, het tweede niet. Op zekere dag stopte mijn vader resoluut met roken. Dus heb ik nog steeds een album met pagina's waarop alleen de silhouetten van de betreffende vissen zijn afgebeeld maar niet de kleurige plaatjes zijn ingeplakt.

Mijn vader is vorig jaar overleden aan longkanker. Gezien het type longkanker had dit volgens de behandelende arts niets te maken met de omstandigheid dat hij tot zijn veertigste heeft gerookt. Ik heb er geen verstand van dus ik neem aan dat dat waar is. Waar ik de laatste tijd over loop te piekeren is de reden waarom hij in de jaren zestig zo abrupt stopte met roken. Het kan bijna niet anders of het moet iets met die Meinsma-uitzending te maken hebben gehad.

Wat zijn er voor alternatieven om het roken terug te dringen? Niet veel waarschijnlijk. De accijns kan omhoog, maar de vraag naar sigaretten is vrij prijsinelastisch dus de vraag zal zelfs bij een forse accijnsverhoging niet veel teruglopen. Van de plannen om op de voor- en achterkant van pakjes sigaretten grotere en hardere teksten met waarschuwingen zoals "smoking kills" op te nemen verwacht ik niet veel. De anti-roken campagne heeft effect gehad maar de rek is er nu uit. Rokers weten ook wel dat ze gemiddeld gezien een lagere levensverwachting hebben maar de individuele roker denkt dat hij of zij de dans zal ontspringen. Elke roker kent wel iemand die sinds zijn vijftiende twee pakjes per dag rookt en op zijn negentigste levensjaar nog kerngezond is.

Misschien dat preventie helpt. Voor zover ik zelf wat meer gedetailleerd naar de statistieken heb gekeken ben ik tot de conclusie gekomen dat het beginnen op jonge leeftijd leidt tot een langduriger verslaving. Ontmoedigingsbeleid is dan zeker nuttig. Hoe later mensen beginnen des te groter is de kans dat ze weer snel stoppen. Misschien dat de komst van de mobiele telefoon belangrijk is. Veel jongeren hebben nu iets anders om handen en de budgetrestrictie zorgt ervoor dat er keuzes gemaakt moeten worden. Als roken en mobiel bellen potentiële substituten zijn zou dit pleiten voor een subsidie op de aanschaf van mobiele telefoons. Dat is misschien effectiever dan een verhoging van de accijns op sigaretten

